

6. Tegen de keuze van *retinol* en *retinal* als voorkeursnamen (kolom II; punten 1 en 2) zou kunnen worden ingebracht dat deze vitamines slechts in zeer geringe mate in het oog voorkomen.

7. *Farnochinon* is niet een afzonderlijke stof, maar bestaat uit een kleine groep van zeer naverwante stoffen.

8. Niet in beschouwing is genomen het Engels-Amerikaanse begrip „*vitamin A activity*”, zijnde de som van de werkingen van *retinol* (vitamine A) en *caroteen*, uitgedrukt in Internationale Eenheden, omdat betreffende de resorptie van *caroteen* nog veel onzekerheid bestaat.

's-Gravenhage, januari 1968

H. A. L. MULLER,
wvd. secretaris

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; deze behoudt zich het recht voor, de stukken te bekorten)

TABAKSROOK EN KOOLMONOXYDE

Het commentaar van collega VAN PROOSDIJ (1968a) en de reactie hierop (Vos 1968; VAN PROOSDIJ 1968b) nopen mij tot enige aanvullingen en opmerkingen.

Het is mij niet duidelijk hoe collega VAN PROOSDIJ komt tot de bewering dat een verblijf gedurende „enige tijd” in een ruimte met 80 ppm CO een „CO-Hb-gehalte op zal leveren van 18 pct”. Er zijn vele meer of minder ingewikkelde formules voor het verband tussen CO-concentratie en CO-Hb-gehalte in omloop (ZIELHUIS 1968); de eenvoudigste is wel: CO-Hb (in pct) = 0,16 CO (in ppm), voor het evenwichtsniveau. Dat komt voor 100 ppm neer op 16 pct CO-Hb, wate chter pas bereikt wordt na een expositieduur van meer dan 10 uren bij zittende personen, 5 uren bij lopende en 3 1/3 uren bij arbeid-verrichtende personen (rapport CARGO 1965). Dit is moeilijk in overeenstemming te brengen met de vermelde gegevens van collega VAN PROOSDIJ.

Verder is het jammer dat in het commentaar wel allerlei buitenlandse bronnen over de invloed van roken op het CO-Hb-gehalte aangehaald zijn, maar dat de schrijver niet eerst te rade gegaan is bij het Nederlands tijdschrift dat nu juist in eerste instantie vraagstellingen en onderzoeken ten aanzien van de volksgezondheid behandelt en publiceert. Het *Tijdschrift voor Sociale Geneeskunde* heeft de laatste jaren een tweetal onderzoeken vermeld (DE BRUIN e.a. 1965, 1966), waaraan ik het volgende ontleen:

GEM. CO-HB-GEHALTE (IN PCT) VAN VERKEERSDEELNEMERS:

	Voor werk	Na werk
Verkeersagenten, niet-rokers R'dam n = 36	0,92	1,11
Verkeersagenten, niet-rokers A'dam, n = 10	1,43	1,66
Verkeersagenten, rokers, A'dam, n = 14	4,62	5,16
Politieagenten, kantoor, niet-rokers, Rotterdam, n = 16	0,85	0,83
Idem, Amsterdam, n = 9	1,45	1,40
Chauffeurs, niet-rokers, Amsterdam, n = 23	1,9	2,15
Telegrambestellers, niet-rokers, Amsterdam, n = 8	1,95	1,95

Uit deze tabel blijkt dat de luchtverontreiniging in Amsterdam en Rotterdam in den regel na enige uren blootstelling wel een significante, zij het fysiologisch niet belangrijke stijging veroorzaakt, maar tevens dat het roken een aanzienlijke verhoging van het basisniveau veroorzaakt, bij de in hun vrije tijd rokende verkeersagenten bv. tot 4 à 6 pct.

Het leek mij juist om naast de reeds gerefereerde buitenlandse publikaties te wijzen op onderzoek dat op dit terrein in eigen land verricht is.

Literatuur: BRUIN, A. DE e.a. (1965) *T. soc. Geneesk.* **43**, 146 en (1966) **44**, 919. — Commissie Arbeidsgeneeskundig Onderzoek TNO (1965) *Rapport van een studie naar vergiftiging door koolmonoxyde*. Gezondheidsorganisatie TNO. — PROOSDIJ, C. VAN (1968a) *Ned. T. Geneesk.* **112**, 699 en (1968b) **112**, 1048. — Vos, R. (1968) *Ned. T. Geneesk.* **112**, 1048. — ZIELHUIS R. L. (1968) *T. soc. Geneesk.* **46**, 27.

Amsterdam, 4 juni 1968

R. L. ZIELHUIS

Voor zijn reactie op onze mededeling betreffende het effect van een draaiende automotor op het microklimaat in een garage zijn wij Prof. ZIELHUIS erkentelijk, omdat deze ons de gelegenheid geeft het gestelde alsnog te corrigeren en aan te vullen. Ten gevolge van een onnauwkeurigheid onzerzijds werd achttien procent CO-Hb vermeld, terwijl dit had moeten zijn 12,8 procent. Zeer terecht heeft Prof. ZIELHUIS voorts geattendeerd op het belang van de tijdsfactor: de grote capaciteit van hemoglobine in verhouding tot de zeer geringe hoeveelheden CO in de atmosfeer is er de oorzaak van dat verscheidene uren noodzakelijk zijn voordat het evenwicht zich geheel heeft ingesteld.

Ons realiserend dat de beschreven proefopstelling waarbij de achterwaarts voor de geopende deuren van de garage staande auto werd gestart bepaald niet karakteristiek is voor de gebruikelijke situatie, hebben wij gemeend het onderzoek als volgt te moeten uitbreiden. De auto werd 's morgens in de garage gestart en achterwaarts naar buiten gereden, waarna de deuren werden gesloten. Hoewel de start met geopende deuren had plaatsgevonden, bleek tot onze verrassing dat er zich ook bij deze proefopstelling 24 tot 80 ppm CO in de garage-atmosfeer bevond. Bij gesloten deuren bleek dat na verloop van een uur de concentratie tot ruim de helft was gedaald, terwijl er na twee uur nog steeds resten CO aantoonbaar bleken te zijn. Een praktische consequentie hiervan vormt de constatering dat het een ongezonde handelwijze is, in een garage van beperkte afmetingen zonder ruime ventilatie tijdrovende werkzaamheden te gaan verrichten binnen afzienbare tijd nadat een auto deze op eigen kracht heeft verlaten.

Wat betreft de aanmerking van Prof. ZIELHUIS op het niet citeren van de door hem genoemde Nederlandse publikaties het volgende: in het Commentaar, geschreven naar aanleiding van een vraag over de invloed van koolmonoxyde in tabaksrook was niet gestreefd naar volledigheid, terwijl de verhouding van drie Nederlandse auteurs tegenover zes buitenlandse voor een schrijver uit een klein land dat, zoals onze Minister van Buitenlandse Zaken ooit opmerkte, „zoveel buitenland bezit” niet onredelijk mag worden genoemd.

Hilversum, 17 juni 1968

C. VAN PROOSDIJ
H. A. J. WAARDENBURG

SOUVENT FEMME VARIE . . .

De woorden waarmee J. F. HAMPE (1968) zijn voordracht begint, moeten degenen die het voorrecht hadden destijds de colleges te volgen van GERH. HEYMANS te Groningen over Psychologie van de vrouw (het was uiteraard wegens de vergelijking evenzeer psychologie van de man), wel bekend in de oren hebben geklonken.

Maar zij werden ietwat anders vermeld, niet: „Bientôt femme varie, bien fol est qui s'y fie”, maar: „Souvent femme varie . . .” Aldus herinnert ondergetekende zich die woorden